

***Hayat, Hakikat ve Edebiyat'a Dair Bir Kitap*¹**

Şengül Köstekli , Konya

Eser hakkında yazmadan önce Ali Osman Öztürk'e dair kısa bir biyografik bilginin gerekli olduğu kanısındayım. Zira yer yer kendi yaşanmışlıklarından küçük kıvrıntılar ile de süslediği bu kitabın oluşmasında hatırı sayılır bilgi birikiminin varlığı görülüyor. Her ne kadar Öztürk kendi özgeçmişini eserinde yansıtmadıysa da şu kısa bilgi yeterli ve yararlı olacaktır. Öztürk 1960 Ordu doğumludur, ilköğretim ve lise yıllarını da aynı şehirde tamamlamıştır, 1977'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde üniversite hayatına başlamıştır. 1981'de yükseköğretimini bitirir bitirmez Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nin Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne okutman olarak başlaması akademik kariyerinin ilk adımıdır. Kariyer basamaklarını emin adımlarla tırmanan Öztürk 1990'da doktorasını tamamlamış, 1991'de yardımcı doçentlik, 1994'te doçentlik ve nitekim 2002'de de profesörlük unvanlarını almıştır. 41 yıllık akademik hayatına onlarca başarılı eser ve çalışma sığdıran Öztürk, son çalışması "*Hayat Hakikat Edebiyat*" ile okurun karşısındadır.

Öztürk "*Hayat Hakikat Edebiyat*" eserinde okuyucuya "mental kütüphane" sinin küçük bir rafında duran, belki de başkalarına göre tozlanmış olarak nitelenebilecek, her birinin farklı kıymeti olan eserlerin içeriğini hem kendi bakış açısıyla hem de edebî metinleri yorumlama tekniklerine dayanarak aktarmaktadır. 15 bölümden oluşan eserde kimi zaman sadece yapıta yorum getirmiş kimi zaman da yazarlara yönelmiştir. Kendi seçtiği eserlerde (!) dikkat çeken bir husus vardır. Eserlerin yazarları Alman ya da Türk asıllıdır. Alman yazarların bir bölümünün sadece eserlerini analiz ederken diğerlerinin Türkiye'ye karşı tutumunu ya da ilgisini de dikkate almıştır. Eserin tamamında Öztürk ya yaşanmışlıkların (gerçek "hayat") yapıtlara yansımalarını ya da yaşanmışlıkların kendisini tahlil etmektedir. İlk dört bölümde Alman edebiyatının önemli şairlerinin eserlerini ele almıştır. Ancak ilk üçünde şiir analizi yapan Öztürk, dördüncü olarak tarihi bir şahsiyet olan Faust'un özellikle halk kitabını ve kısmen Goethe'nin tiyatro türünde kaleme aldığı "Faust" yapıtının edebiyata yansımalarını ele almaktadır. Birinci bölümdeki şair (Rilke) hayvanat bahçesinde kafes içinde gördüğü panterden etkilenerek onu gerçek "hayat" ile özdeşleştirerek yansıtmaktadır. Öyle ki şiirde nesnelleştirilen panter, kafes arkasında dahi alanının dışına çıkmış (transandantal) kendisine çizilen sınırı aşmıştır. Panter'in bu özelliği, Rilke'nin Lou'ya olan aşkına benzetilmektedir (Öztürk 2022: 25). Bu

bölümleri dikkate aldığımızda izleyen bölümlerin de gerçek “hayat” ile ilgili olduğu beklentisine kapılıyoruz. Yani “*Hayat Hakikat Edebiyat*” yapıtında gerçek “Hayat” in edebî eserlere, daha doğru bir deyişle “Edebiyat” a yansımalarının tahlillerini görüyoruz. Ancak bir de “Hakikat” var yapıtın başlığının tam da ortasında yerini alan. Öztürk’e göre “Hakikat” yapıtın neresinden okura göz kırpmaktadır acaba? Beşinci bölümde Öztürk biri 14. yüzyılda diğeri 15. yüzyılda Türklerin eline esir düşmüş iki Almanın hatıratlarında yer alan Türk toplumu ve kültürü hakkındaki izlenimleri analiz etmektedir. Türklerin söz konusu yabancı yazarlar üzerinde bıraktığı izlenim yaşanmışlıklar doğrultusunda genel olarak olumsuz (?) görünmektedir. “Hakikat” bu mudur gerçekten ya da Öztürk’ün son bölümde tahlil ettiği Vâlâ Nureddin ve Nazım Hikmet imzalı “Çanakkale Masalı”nda olduğu gibi mi düşünmeliyiz? Şairler Çanakkale savaşını anlatırken neden masal demişlerdir acaba? “Hakikat” neydi gerçekten? Çanakkale savaşı anlatısı bir masala (?) mı dönüşmüştü? Öztürk eserinde bu ve benzeri sorulara cevap vermektedir. Bu cevaplardan sadece bir tanesine değinmenin şiirin analizine dair küçük bir bilgi sağlayacağı düşüncesindeyim. Şiirin dizelerinde şairler kale, dev, evliya gibi masalsı öğeler kullanmış ve Çanakkale Savaşı’nı anlatırken bunlara masalsı bir işlev yüklemişlerdir. Üstelik şiirde bir de “mutlu son” vardır. Bu ve benzeri ayrıntılar şiirin başlığındaki “Masal” kelimesini açıklar niteliktedir. Öztürk bu ayrıntıların her birine detaylı açıklama getirmiştir. Yazar analizlerini şiirle açmış ve şiirle kapatmıştır. Aralarda düzyazı olan eserleri de ele almış ve bilhassa Türkiye’yi ziyaret etmiş yazarlara, onların Türkiye hakkındaki düşüncelerine, bakışlarına da yer vermiştir. Dikkat çeken bir konuyu da ünlü Doğu Alman yazarı Franz Fühmann ile ilgili bölümde görüyoruz. Fühmann dikkat çeken bir çocuk edebiyatı yazarı olup Doğu Alman rejiminin idealist hedefleri kapsamında çocuk edebiyatının metodik denetleme ve kontrol etme eğilimi arasındaki çatışma sonucu şekillendiği dönemden bile çok etkilenmemiş çocuk edebiyatı için büyük bir değerdir. Nitekim Sylvia Warnecke, Fühmann’ın eserleri hususunda da “ihmal edilmiş miras” olarak söz etmektedir (bkz. 2005: 285). Öztürk, İbrahim Özbakır ile kaleme aldığı bu bölümde Fühmann’ın Türkler ve Türkçe hakkındaki bilgisini “Babil Kulesi’nde Atların Buhar Tüten Boyunları” (Çocuk Edebiyatı) eserini inceleyerek göstermekte, eserden yola çıkarak Türk dilinin yapısına ilişkin değinilerde bulunmaktadır. Yaptığı analiz doğrultusunda Fühmann’ın Türkiye ve Türk diline ve kültürüne olan hâkimiyeti onun öz geçmişi, ziyaret ettiği bölgeleri araştırmaya yönelmiştir. Öztürk Türkiye’ye hiç yolu düşmeyen Fühmann’ın Türkler ve Türkçe hakkında bu denli bilgisinin nereden geldiği sorusuna yanıt aramaktadır.

Sonuç olarak *Hayat Hakikat Edebiyat* 15 makaleden meydana gelen bir derleme kitaptır. Öztürk her ne kadar eserde sade bir üslup kullanıyorsa da yer yer mesleki terimlerden kaynaklı olarak okur kitlesi için eserin anlaşılma zorluğuna sahip olduğu düşünülebilir. Ancak Ali Osman Öztürk’ün araştırmacı ve akademik kimliği göz önüne alınıp bu makaleleri belirli bir kitleye göre yazmış olduğu düşünülünce dilin gayet anlaşılır olduğunu da belirtmek gerekir. Bu kitap: “Bir yapıt nasıl analiz edilir, hangi hususlara dikkat etmek gerekir?” sorularına cevap vermektedir.

Kaynakça

Öztürk, Ali Osman (2022): *Hayat Hakikat Edebiyat*. 1. bs. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınevi.

Warnecke, Sylvia (2005): *GDR Children's Literature as a Reflection of the Conflict between Idealism and Control in Marxist-Leninist Cultural Policy: Franz Fühmann's Reineke Fuchs and Prometheus*. A thesis submitted to the University of Manchester for the degree of Ph.D. in the Faculty of Arts. (Online verfügbar unter: <https://www.proquest.com/openview/8d373887b2e514f2fcdabddd430a913/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&dishttps://orcid.org/s=y>).